

apva

Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos
Aplinkos projektų valdymo agentūra

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

„Gamtos detektyvai“ tyrinėjo pietų Lietuvos gamtą

Iki vasaros vidurio vyksta edukacinių žygių projektas „Gamtos detektyvai“, kurį inicijavo Aplinkos ministerija ir Aplinkos projektų valdymo agentūra, o vykdo Gamtos paveldo fondas ir Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras

„Gamtos detektyvai“ projektas žygeivius siekia sudominti gamtoje mus supančia biologine įvairove, saugomomis augalų, gyvūnų ir grybų rūšimis, taip pat supažindinti su Lietuvos ir Europos invazinėmis rūšimis, paaiškinti šių atėjęnų natūralioms buveinėms daromą žalą. Į Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ar grybų sąrašą, kitaip vadinamą Lietuvos raudonąją knygą, įrašyti 566 reti ir nykstantys organizmai. Kiekvienai rūšiai grėsme kelia skirtingos priežastys, tokios kaip cheminė tarša ar invazinių rūšių plitimas, tačiau dauguma jų kenčia nuo žmonių ūkinės veiklos sukeltų natūralių buveinių nykimo. Tuo tarpu invazines rūšis griežtai draudžiama auginti, dauginti, naudoti arba mainyti, laikyti, veisti, vežti ar paleisti į aplinką. Todėl visų pirma šiuos organizmus svarbu pažinti ir sugebėti atskirti nuo natūraliai Lietuvoje gyvenančių gyvūnų ir augalų.

Atšilus orams, „Gamtos detektyvų“ gidas Tomas Pocius pakvietė miestelių ir kaimų bendruomenes leisti į pirmuosius žygius ir kartu patyrinėti Amalvos pelkę, Bijotų-Širvinto mišką, Ūlos kraštovaizdžio draustinį.

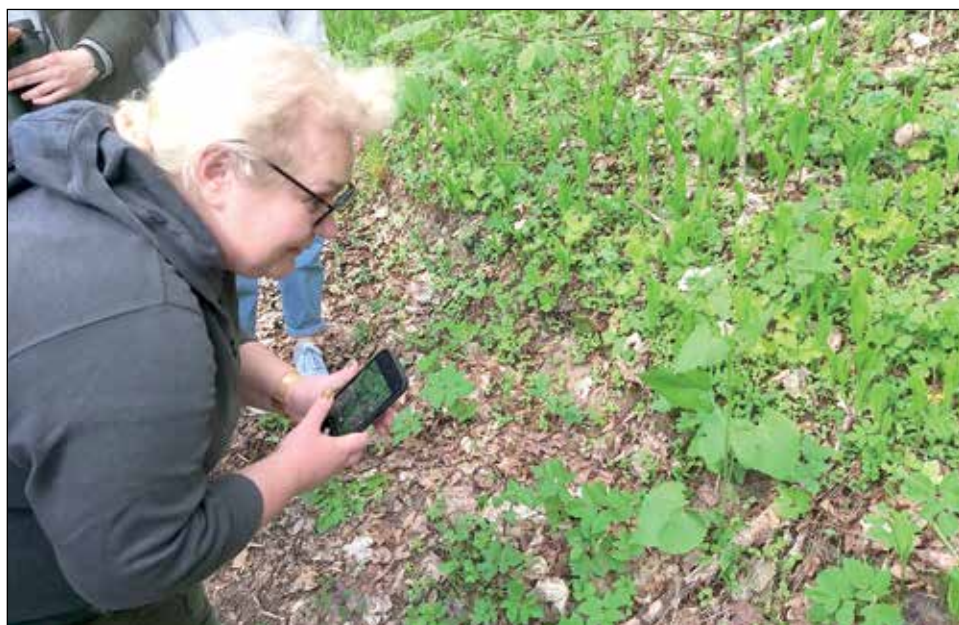
Gidas Tomas žygių dalyviams išsamiai papasakoja apie kiekvieną miško kelyje sutiktą augalą, gyvūną ar grybą, išmoko naudotis nemokama piliečių mokslo platforma „iNaturalist“, padedanti savarankiškai pažinti biologinę įvairovę. Visiems prieinama mobiliojo telefono programėlė „iNaturalist“ leidžia atpažinti nufotografuotų organizmų rūšis, o tuo pačiu jos vartotojai tampa biologinę įvairovę tyrinėjantių mokslininkų padėjėjais, nes renka mokslui naudingus gamtinius duomenis. Platforma „iNaturalist“ dalyviams suteikia galimybę bendrauti bei keistis informacija ir su kitais Lietuvos ir užsienio gamtininkais.

Šiltą balandžio dieną Igliaukos kaimo gyventojai leidosi į žygį į Amalvos pelkę ir jos pažintiniame take tyrinėjo čia aptinkamas rūšis. Įžengę į pelkę dalyviai pirmiausia pažino stiprų kvapą skleidžiantį pelkinį gailį, dar nespėjusį pražysti siauralapę balžuvą, taip pat viržį, varnauogę bei kitus tipinius aukštapelkių augalus. Be abejonės, svarbiausias jų – kiminas. Žygeiviai sužinojo, kaip šios samanų suformavo tokio tipo pelkes. Akį džiugino saulėje besišil-

dantys gyvavedžiai driežai, o žviresnieji spėjo pamatyti ir prašliaužiančią vienintelę nuodingą Lietuvos gyvatę – paprastąją angį.

Žygyje Bijotų-Širvinto miško pažintiniame take Metelių regioniniame parke žygeiviai gamtos tyrinėjimui naudojo ne tik išmanųjį telefoną bei programėlę „iNaturalist“, bet ir įvairiausius gamtininkų įrankius. Per šviežiai sužaliavusias pievas braukdami entomologinį tinklėlį dalyviai pagavo daugybę smulkių vabzdžių ir voragyvių, kuriuos vėliau tyrinėjo nešiojamu mikroskopu. Vienas jų – ik-sodinė erkė. Iš arti stebint šį gyvūną buvo puiki proga aptarti apsaugojimo būdus nuo kraujasiurblių ir jų pernešamų ligų. Pažintiniame take dalyviai pastebėjo net keletą invazinių organizmų rūšių: šluotinių raipstų, gausialapių lubinų ir baltažiedžių robinijų.

Dar vienas „Gamtos detektyvų“ renginys vyko Ūlos kraštovaizdžio draustinyje, netoli Varėnos. Daugeliui dalyvių žygio vieta buvo gerai pažįstama. Tačiau šį kartą Varėnos gyventojai Mančiagirės skardžiais ir šaltiniu, pramintu Ūlos akimi, ne tik grožėjosi, bet ir įdėmiai tyrinėjo. Šaltoje versmėje plaukiojo varlės,

vandeniniai čiuožikai bei kitos vandeninės blakės ir vabalai. Šaltinį iš visų pusių supo pražangialapės blužnutės ir kiti drėgnas vietas mėgstantys augalai. „Gamtos detektyvams“ didžiausias atradimas buvo galai – ant augalo susiformavę gumbai, atsiradę dėl augalo stiebuose ar lapuose besivystančių vabzdžių. Žygio metu galai buvo stebėti net ant kelių skirtingų augalų.

O Alytaus miesto gyventojai buvo pakviesti pažinti ir pasidžiaugti Vidzgirio botaninio draustinio gamta. Didžiausią įspūdį dalyviams paliko chlorofilo neturintis parazitinis augalas gegužinė žvynasaknė. Taip pat žygeiviams

pavyko pamatyti daugiametę blizgę – augalą, kurio jau nebėra naujausioje Lietuvos raudonosios knygos leidime, nes jo būklė pagerėjo. Dalyviams stebino ir nedidelės Vidzgirio miško balos, kuriose šiuo metu gausu uodų lervų. Šiose balose anksčiau stebėti ir stambūs bešarviai vėžiagyviai, tačiau šįkart dalyviams jų pamatyti nepasisekė. Sužinoję apie tokius keistus gyvius dalyviai pažadėjo kiekvieną pavasarį sugrįžti į Vidzgirio mišką ir paieškoti bešarvių vėžiagyvių bei skydvėžių, o juos atradus, pranešti vandens bestuburių tyrinėjantiems mokslininkams.

Visoje Lietuvoje jau įvyko

16 „Gamtos detektyvų“ žygių. Jų metu dalyviai aptiko ir atpažino 500 gyvūnų, augalų ir grybų rūšių ir atliko virš 2 tūkstančių mokslui vertingų gamtinių stebėjimų. Visus juos galima peržiūrėti projekto puslapyje „iNaturalist“ platformoje: <https://www.inaturalist.org/projects/gamtos-detektyvai>.

Iki liepos dar numatoma organizuoti 14 žygių įvairiose Lietuvos vietose. Tad jei susidomėjote, kviečiame registruotis ir projekto veiklą sekti „Gamtos detektyvų“ Facebook puslapyje: <https://www.facebook.com/Gamtos-Detektyvai>.

Užs. Nr. 218